

**SINTEZE DIN JURISPRUDENȚA CURȚII
CONSTITUȚIONALE
PE SEMESTRUL I/2009**

Tudorel TOADER

judecător la Curtea Constituțională

Laura TUTUNARU

magistrat-asistent

Conflict juridic de natură constituțională

Urmare a sesizării formulate de către Președintele României, domnul Traian Băsescu, Curtea Constituțională a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, pe de o parte, și Parlamentul României și Guvernul României, pe de altă parte.

Conflictul juridic de natură constituțională între autoritățile menționate a fost determinat de două decizii pronunțate asupra recursurilor în interesul legii întemeiate pe practica neunitară a instanțelor judecătorești cu privire la acordarea unor drepturi salariale ale judecătorilor, procurorilor, celorlalți magistrați, judecătorilor financiari, procurorilor financiari, controlorilor financiari sau personalului auxiliar de specialitate din cadrul instanțelor și parchetelor.

Din analiza deciziilor pronunțate de instanța supremă în judecarea recursurilor în interesul legii care au putere obligatorie pentru instanțe, Curtea Constituțională constată că Înalta Curte de Casație și Justiție a

adoptat teza cu valoare de principiu și aplicabilitate generală, potrivit căreia instanțele judecătorești se pot pronunța asupra constituționalității dispozițiilor abrogate, în virtutea principiului plenitudinii de jurisdicție în cauzele cu a căror soluționare au fost învestite. Astfel, verificarea constituționalității și soluționarea excepției de neconstituționalitate având ca obiect norme abrogate revin, prin interpretarea per a contrario a art. 147 alin. (1), cu referire la art. 126 alin. (1) din Constituție, instanțelor judecătorești, iar nu Curții Constituționale, care, potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, se poate pronunța numai asupra neconstituționalității „unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare”, dispoziție care exclude *de iure* orice conflict de competență în această materie.

Invocând vicii de tehnică legislativă sau vicii de neconstituționalitate, Înalta Curte de Casație și Justiție a repus în vigoare norme care își încetaseră aplicarea, fiind abrogate prin acte normative ale autorității legiuitoare.

O astfel de procedură echivalează, așa cum tot instanța de contencios constituțional a statuat în jurisprudența sa¹, cu atribuirea dispozițiilor unui act normativ a unui înțeles prin care se conferă instanțelor judecătorești competența de a desființa norme juridice instituite prin lege și de a crea în locul acestora alte norme sau de a le substitui cu norme cuprinse în alte acte normative. Acest lucru este evident neconstituțional, întrucât încalcă principiul separației puterilor, consacrat în art. 1 alin. (4) din Constituție, precum și prevederile art. 61 alin. (1), în conformitate cu care Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării.

¹ Decizia nr. 818 din 3 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 16 iulie 2008

Curtea Constituțională a statuat că în exercitarea atribuției prevăzute de art. 126 alin. (3) din Constituție, Înalta Curte de Casație și Justiție are obligația de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, cu respectarea principiului fundamental al separației și echilibrului puterilor, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituția României. Așa fiind, Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența constituțională să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituționalitate al acestora.

Curtea Constituțională a constatat că, potrivit Legii fundamentale, singura autoritate abilitată să exercite controlul constituționalității legilor sau ordonanțelor este instanța constituțională. Prin urmare, nici Înalta Curte de Casație și Justiție și nici instanțele judecătorești sau alte autorități publice ale statului nu au competența de a controla constituționalitatea legilor sau ordonanțelor, indiferent dacă acestea sunt sau nu în vigoare.

Decizia nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 463 din 3 iulie 2009

Delegarea legislativă – domenii în care nu pot fi adoptate Ordonanțe de Urgență

Pronunțându-se în cadrul controlului *a posteriori*, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate ridicată direct de Avocatul Poporului și a constatat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 230/2008 pentru modificarea unor acte normative în domeniul pensiilor din sistemul public, pensiilor de stat și al celor de serviciu este contrară art. 115 alin. (6) din Constituție.

Prin dispozițiile cuprinse în ordonanță se interzicea cumulul pensiei cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională desfășurată în cadrul autorităților și instituțiilor publice și, corelativ, se impunea obligația persoanelor aflate în situația menționată de a opta pentru pensie ori pentru veniturile realizate din activitatea profesională, altfel spus, de a renunța la pensie continuându-și activitatea profesională sau de a înceta activitatea profesională aducătoare de venituri și de a-și conserva pensia.

Luând în considerare prevederile art. 115 alin. (6) din Constituție, în conformitate cu care ordonanțele de urgență nu pot afecta drepturile și libertățile prevăzute în Constituție, Curtea Constituțională a constatat că prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 230/2008 sunt neconstituționale, deoarece afectează drepturile fundamentale menționate mai sus.

Totodată, Curtea a precizat că, prin constatarea neconstituționalității Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 230/2008, Guvernul nu este împiedicat să promoveze, cu respectarea principiilor neretroactivității legii, nediscriminării și egalității în drepturi și a celorlalte norme și principii prevăzute de Constituție, măsurile necesare cu privire la cazurile și condițiile în care pensia poate fi cumulată cu veniturile realizate din muncă.

Decizia nr. 82 din 15 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 16 ianuarie 2009

Protecția onoarei și demnității persoanei. Accesul la justiție

Pronunțându-se în cadrul controlului *a posteriori*, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că

prevederile art. 1 pct. 4 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2001 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru sunt neconstituționale. Prin obiectul excepției de neconstituționalitate examinate s-a abrogat art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997.

Răspunderea patrimonială pentru daune morale a fost admisă pe cale jurisprudențială, începând cu anul 1990, iar legislativ, existența acestei forme a răspunderii juridice a fost consacrată prin art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, text introdus în lege prin Ordonanța Guvernului nr. 11 din 29 ianuarie 1998, aprobată prin Legea nr. 112/1998, în care se prevedea scutirea de taxa judiciară de timbru a acțiunilor și cererilor, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, referitoare la „stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice”.

Reglementarea reprezenta un mod specific de protecție juridică a onoarei și demnității persoanei, caracterizate în art. 1 alin. (3) din Constituția României ca fiind valori supreme în statul de drept. În felul acesta se asigura accesul la justiție, necondiționat de plata unei taxe de timbru, persoanelor vătămate prin proferarea de expresii insultătoare, calomnii ori denigrări săvârșite pe orice cale, direct sau prin mijloacele de comunicare în masă.

Luând în considerare aceste rațiuni ale art. 1 alin. (3) din Constituția României care au justificat scutirea de taxe judiciare de timbru a acțiunilor având ca obiect stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice, Curtea Constituțională a constatat că abrogarea art. 15 lit.f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru contravine prevederilor art. 1 alin. (3) și ale art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția

României, precum și ale art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Decizia nr. 778 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 465 din 6 iulie 2009

Egalitatea în drepturi

Pronunțându-se în cadrul controlului *a posteriori*, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art. 44 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor sunt neconstituționale. Obiectul excepției de neconstituționalitate examinate avea următorul conținut: „*La calcularea vechimii prevăzute la alin. (1) se ia în considerare și perioada în care judecătorul sau procurorul a fost avocat.*”

Dintre cei declarați admiși la concursul de admitere în magistratură, numai cei care au fost avocați se pot înscrie, ulterior, la concursul de promovare la instanțele sau parchetele imediat superioare fără să aibă vechimea minimă efectivă în magistratură necesară, potrivit art. 44 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, beneficiind de asimilarea vechimii în avocatură cu vechimea în magistratură.

Așadar, în ceea ce privește condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a accede la funcția de judecător sau procuror la instanțele sau parchetele superioare, se instituie un privilegiu în favoarea celor care au fost avocați, în detrimentul tuturor celorlalți. Ținând cont de faptul că, la momentul înscrierii la concursul de admitere în magistratură, toți candidații au fost considerați egali sub aspectul profesiei și al vechimii necesare potrivit art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, este inechitabilă oferirea unui

asemenea tratament privilegiat la un moment ulterior unei anumite categorii de magistrați. Nimic nu justifică apariția unei diferențieri între cele două momente din cariera unui magistrat, respectiv momentul admiterii în magistratură și cel al promovării. De vreme ce au fost declarați admiși la concursul de admitere în magistratură, nu se poate presupune decât că toți magistrații, indiferent de funcția în domeniul juridic pe care au avut-o anterior, au evoluat și s-au perfecționat în cadrul unor repere profesionale similare, neexistând nici un motiv pentru conferirea unei mai mari îndreptări la promovarea la instanțele sau parchetele superioare unei anumite categorii, între magistrați, pe parcursul dezvoltării profesionale, nu pot exista decât eventuale discrepanțe generate de gradul individual de pregătire, nicidecum de împrejurări particulare, anterioare admiterii în magistratură.

Decizia nr. 785 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 404 din 15 iunie 2009

Principiul constituțional al bicameralismului

Pronunțându-se asupra sesizării referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, Curtea Constituțională a constatat că prevederile contestate încalcă principiul constituțional al bicameralismului Parlamentului României, consacrat de art. 61 alin. (2) din Constituție.

Din analiza comparată a documentelor privind inițierea și desfășurarea procesului legislativ în cauză, respectiv a propunerii legislative depuse de inițiatori, a formei adoptate de Senat, ca primă

Cameră sesizată, și a celei adoptate de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, Curtea constată că sunt deosebiri majore de conținut juridic, modificările și completările adoptate de Camera Deputaților dând o configurație deosebită, semnificativ diferită față de cea a proiectului de lege în forma adoptată de Senat.

Potrivit art. 61 din Constituția României, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, iar structura sa este bicamerală, fiind alcătuit din Camera Deputaților și Senat. Principiul bicameralismului, astfel consacrat, se reflectă însă nu numai în dualismul instituțional în cadrul Parlamentului, ci și în cel funcțional, deoarece art. 75 din Legea fundamentală stabilește competențe de legiferare potrivit cărora fiecare dintre cele două Camere are, în cazurile expres definite, fie calitatea de primă Cameră sesizată, fie de Cameră decizională. Totodată, ținând seama de indivizibilitatea Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului român și de unicitatea sa ca autoritate legiuitoare a țării, Constituția nu permite adoptarea unei legi de către o singură Cameră, fără ca proiectul de lege să fi fost dezbătut și de cealaltă Cameră. Art. 75 din Legea fundamentală a introdus, după revizuirea și republicarea acesteia în octombrie 2003, soluția obligativității sesizării, în anumite materii, ca primă Cameră, de reflecție, a Senatului, sau, după caz, a Camerei Deputaților și, pe cale de consecință, reglementarea rolului de Cameră decizională, pentru anumite materii, a Senatului și, pentru alte materii, a Camerei Deputaților, tocmai pentru a nu exclude o Cameră sau alta din mecanismul legiferării. Totodată, alin. (4) și (5) ale art. 75 din Constituție prevăd modul de rezolvare a posibilelor „conflicte de competență” între prima Cameră sesizată și Camera decizională, dar nu există un text în Constituție care să permită Camerei decizionale să se îndepărteze de la „limitele sesizării” date de soluția adoptată de către prima Cameră sesizată.

În jurisprudența sa², luând în considerare normele și principiile fundamentale mai sus-menționate, Curtea Constituțională a statuat că „dezbateră parlamentară a unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative nu poate face abstracție de evaluarea acesteia în plenul celor două Camere ale Parlamentului nostru bicameral”. Este adevărat că în dezbateră unei inițiative legislative, Camerele au un drept propriu de decizie asupra acesteia, dar principiul bicameralismului nu poate fi respectat decât atât timp cât ambele Camere ale Parlamentului au dezbătut și s-au exprimat cu privire la același conținut și la aceeași formă ale inițiativei legislative.

Diferențele de conținut juridic dintre forma proiectului de lege adoptat de Senat, ca primă Cameră sesizată, și a legii adoptate de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, sunt de natură să încalce principiul bicameralismului, în sensul că forma finală a legii, în redactarea adoptată de Camera decizională, se îndepărtează în mod substanțial de forma adoptată de Camera de reflecție, ceea ce echivalează practic cu excluderea acesteia din urmă de la procesul de legiferare. Or, legea trebuie să fie rezultatul manifestării de voință concordante a ambelor Camere ale Parlamentului.

Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 358 din 28 mai 2009

² DCC nr. 472 din 22 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 336 din 30 aprilie 2008.